

PANDEMİ SÜRECİNDE UZAKTAN EĞİTİM ALAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YARDIMSEVERLİK VE BELİRSİZLİĞE TAHAMMÜLSÜZLÜK DÜZEYLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Investigation Of The Levels Of Helpfulness And Intolerance Of Uncertainty In Terms Of Different Variables Of University Students Receiving Distance Education In The Pandemic Process

Reference: Ulukan, M. & Esenkaya, A. (2020). "Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitim Alan Üniversite Öğrencilerinin Yardımseverlik Ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi", *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, (Issn:2630-631X) 6(35): 1519-1530

Doç.Dr. Mehmet ULUKAN

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi, Aydın/Türkiye
ORCID: 0000-0002-3483-5001

Öğr.Gör. Aslı ESENKAYA

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, Aydın/Türkiye
ORCID: 0000-0001-7574-0618

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; evdekal çağrısı ile uzaktan eğitim gören üniversite öğrencilerinin yardımseverlik ile belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arasındaki ilişkiyi farklı değişkenler açısından incelemektir. Bu çalışma ilişkisel tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Örneklem grubunu 2019-2020 bahar döneminde uzaktan eğitim alan 276 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak, Carleton, Norton ve Asmundson (2007) tarafından geliştirilen, Sarıçam ve ark. (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12) ve Demirci (2017) tarafından geliştirilen Yardımseverlik Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin normal dağılımı nedeniyle parametrik testler uygulanmıştır. Ayrıca öğrencilerin yardımseverlik ile belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeğinin bütünü ve alt boyutlarının cinsiyete göre puan ortalamaları arasında erkek öğrenciler lehine anlamlı fark olduğu görülürken, yardımseverlik ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık olmadığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerin salgından etkilenme ölçülerine göre, yardımseverlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeğinin bütünü ile alt boyutu puan ortalamaları arasında salgından oldukça çok etkilendiğini ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Öğrencilerin genel sağlık durumuna göre, yardımseverlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeğinin bütünü ile alt boyutlarının puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin salgın sürecinde dışarı çıkma amacına göre, belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeğinin bütünü ve alt boyutları puan ortalamaları arasında ekonomik neden dolayısıyla (görev gereği) çıktığını ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülürken, yardımseverlik ile dışarı çıkma amacı arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Sonuç olarak, öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüz ölçeği ve engelleyici kaygı alt boyutu puan ortalamaları ile yardımseverlik ölçeği puan ortalaması arasında ilişki olmadığı görülmüştür. Ancak belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeğinin ileriye yönelik kaygı alt boyutu ile yardımseverlik arasında pozitif yönde düşük düzeyde

ABSTRACT

The purpose of this research is to examine the relationship between home call and distance education university students' level of benevolence and intolerance to uncertainty in terms of different variables. This study is a descriptive research in relational scanning model. The sample group consisted of 276 students who received distance education in the spring semester of 2019-2020. As a data collection tool, developed by Carleton, Norton and Asmundson (2007), Sarıçam et al. (2014), the Intolerance of Uncertainty Scale (BTÖ-12) adapted to Turkish and the Benevolence Scale developed by Demirci (2017) were used. Parametric tests were applied due to the normal distribution of the data. In addition, Pearson Correlation analysis was used to determine the relationship between students' benevolence and their level of intolerance to uncertainty. The significance level was determined as .05. According to the findings of the study, it was observed that there was a significant difference in favor of male students between the overall score averages of the students' intolerance to uncertainty scale and its sub-dimensions, while there was no significant difference between benevolence and gender. According to the measure of the students' exposure to the epidemic, it was observed that there was a significant difference in favor of the students who stated that they were highly affected by the epidemic, between the mean scores of the whole scale of benevolence and intolerance to uncertainty and its sub-dimension. According to the general health status of the students, it was determined that there is a significant difference between the mean scores of the whole scale of benevolence and intolerance to uncertainty and its sub-dimensions. While there is a significant difference between the total score of the intolerance to uncertainty scale and its sub-dimensions according to the students' purpose of going out during the epidemic process, there is a significant difference in favor of the students who stated that they came out due to economic reasons (duty), but there was no significant difference between benevolence and the purpose of going out. As a result, it was observed that there was no relationship between the mean scores of the students intolerance of uncertainty scale, and its inhibitory anxiety and the mean score of the benevolence scale.

ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: COVID 19, belirsizlik, belirsizliğe tahammülsüzlük, yardım, yardımseverlik

However, it was found that there is a low positive correlation between the prospective anxiety sub-dimension of the intolerance to uncertainty and benevolence.

Keywords: COVID 19, uncertainty, intolerance to uncertainty, help, helpfulness

1. GİRİŞ

Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19), ilk olarak Çin'in Hubei eyaletinde Vuhan şehrinde Aralık ayının sonlarına doğru ateş, öksürük, nefes darlığı gibi belirtiler gelişen bir grup hastada yapılan araştırmalar sonucunda 13 Ocak 2020'de tanımlanan bir virüstür. Salgın başlangıçta bu bölgedeki deniz ürünleri ve hayvan pazarında bulunanlarda tespit edilmiştir. Daha sonra insandan insana bulaşarak Çin'in diğer eyaletlerine ve diğer dünya ülkelerine yayılmıştır. Koronavirüsler, çeşitli hayvan türlerinde veya insanlarda hastalığa neden olabilecek büyük bir virüs ailesidir. İnsanlarda, birkaç koronavirüsün soğuk algınlığından Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS) ve Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS) gibi daha şiddetli hastalıklara kadar solunum yolu enfeksiyonlarına neden olduğu bilinmektedir. Yeni Koronavirüs Hastalığına SAR-CoV-2 virüsü sebep olur (TC. Sağlık Bakanlığı Covid-19 Rehberi, 2020).

Belirtisiz olgular olabileceği bildirilmekle birlikte, bunların oranının ne düzeyde olduğu bilinmemektedir. En çok karşılaşılan belirtilerin ateş, öksürük ve nefes darlığı olduğu bilinmektedir. Şiddetli olgularda böbrek yetmezliği, ağır solunum yetmezliği, zatürre ve ölüm gelişebilmektedir.

Koronavirüse yakalanmış kişilerin aksırmaları öksürmeleri ile ortama saçılan damlacıkların solunması ile bulaşmaktadır. Hastaların solunum parçacıkları ile kirlenmiş yüzeylere dokunulduktan sonra ellerin yıkanmadan yüz, göz, burun veya ağıza götürülmesi ile de virüs alınabilir. Kirli ellerle göz, burun veya ağıza temas etmek oldukça risklidir (TC.Sağlık Bakanlığı, 2020).

Dünyanın dört bir yanında, yeni türün kökenine ve bunun muhafazasına, tedavisine ve önlenmesine cevap bulmak için çaba gösterilirken, Covid-19'un sadece insan ölümlerine neden olmadığı ayrıca dünyadaki sosyal ve ekonomik düzeni yerle bir ettiği görülmektedir. Pandemilerin etkisi hayal gücünün ötesindedir ve insan hayatının kaybı ile sınırlı olmamakla birlikte etkilenen ülkelerin ekonomik istikrarını ve varlığını tehdit edebilmektedir (Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 2020; Bobdey ve Ray, 2020).

Özellikle kalabalık ortamlarda insanların yakın temasta olmaları nedeniyle hızlı bir şekilde bulaşan, ölümcül etkileri ve sonuçları nedeniyle dünyayı etkisi altına alan virüse karşı ülkeler, okullarda eğitime ara vermiştir. Türkiye de, 16 Mart 2020 tarihi itibarıyla kalabalık sınıfların yüksek risk faktörü oluşturacağı düşüncesiyle, okullarda eğitime ara vermiş ve uzaktan eğitime geçmiştir. Bu dönemde öğretim elemanları ve kamu personelleri için de esnek çalışma düzeni sağlanmıştır (Hoque ve ark., 2020; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2020; Yükseköğretim Kurulu, 2020).

Koronavirüs (Covid-19) salgınına karşı ülkeler farklı yaklaşımlarla mücadele ediyor olsa da, genel olarak hazırlıksız yakalandığını da ortaya koymuştur (Dyer, 2020; Manderson & Levine, 2020). Özellikle bireysel ve toplumsal düzeyde yaşanan sosyolojik ve psikolojik sorunlara işletmelerin karşılaştığı ekonomik sıkıntılar ve bunun insanlara yansımaları salgının etkilerini arttırmıştır (Barua, 2020; Ho, Chee & Ho, 2020).

Koronavirüs salgını ile başlayan bu zorlu süreçte yardıma duyulan gereklilik artırmıştır. Ayrıca salgının tüm dünyayı tehdidi devam etmesi karşısında oluşan belirsizlik ve bu belirsizliğe karşı tahammülsüzlük düzeylerinde artış gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin yardımseverlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin cinsiyet, salgının yaşamı etkileme ölçüsü, salgın sürecinde dışarı çıkma amacı ve genel sağlık durumuna göre incelenmesi ve iki değişken arasındaki ilişkinin ortaya konulmasıdır.

1.1. Belirsizliğe Tahammülsüzlük

İnsan ne yaşayacağını, ne ile karşılaşacağını bilmediği bir dünyada yaşamını sürdürür. Bu bakımdan geleceğe dair bilinmezliğin getirdiği kavram olarak belirsizlik insanın her dakika yüzleşmek zorunda olduğu bir olgudur (Bozkurt, 2019). Belirsizlik kişinin kendisiyle, diğer bireylerle ve toplumla olan ilişkileriyle ilişkili olabilmektedir (Küçükkömürler, 2017).

Belirsizlik, algı ve davranışların beklenmedik durumlara uygun şekilde yanıt vermemesiyle ortaya çıkar. Bu durum da işleri doğru bir şekilde yapma yeteneğini azaltır (Jeong-Sook, 2019). Bir olayın ve herhangi bir davranışın sonucunun ne olacağını kestirememeye ya da gelecekte emin olamama durumu olarak tanımlanan belirsizlik insan psikolojisi üzerinde olumsuz etkiler bırakabilen bir kavram olarak da ifade edilmektedir (Sarıçam ve ark., 2014; Çardak, 2012). Türk Dil Kurumu'na göre ise niteliği hakkında tam bilgi edinilemeyen belirsiz olma durumu, belgisizlik, müphemiyet, vuzuhsuzluk olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019).

Belirsizliğe tahammülsüzlük belirsiz ya da birden fazla anlama gelen olayların, olma olasılığından ve sonuçlarından bağımsız olarak, olumsuz ve kabul edilemez olarak yorumlanmasına yönelik bir eğilim olarak ifade edilebilir (Carleton, Sharpe ve Asmundson, 2007; Ladouceur, Gosselin ve Dugas, 2000).

Belirsizliğe tahammülsüzlük belirsiz durumlara ve olaylara karşı duygusal, bilişsel ve davranışsal olarak negatif reaksiyon gösterme belirsizlikle karşılaşıldığında hissedilen huzursuz olma durumu belirsiz olaylara verilen olumsuz tepki eğilimi olarak da tanımlanmaktadır (Ladouceur, Gosselin ve Dugas, 2000; Hofstede, 2001; Dugas, Buhr ve Ladouceur, 2004). Başka bir ifadeyle, belirsizliğe tahammülsüzlük bilinmezlik karşısında bilişsel olarak tehdit edici, duygusal anlamda endişe verici ve davranışsal anlamda kaçınılması ya da reddedilmesi gereken durum olarak ifade edilmektedir (Yang, 2013; Geçgin ve Sahranç, 2017). Belirsizliğe tahammülsüzlüğü açıklamak için kullanılan bir diğer kavram ise olumsuz bir olayın, kabul edilemeyen veya istenmeyen bir şeyin meydana gelmesi ve meydana gelmesine karşı saygı gösterememe, bireylerin hissettikleri rahatsızlık olarak ifade edilmektedir (Carleton ve ark., 2007).

Yapılan çalışmalar da belirsizliğe tahammülsüzlüğü yüksek olan kişilerin belirsiz durumlar karşısındaki algıları ve yorumlarının olumsuz yönde bir yanlılık içerdiğini ve dolayısıyla, bu kişilerin belirsiz durumları tehdit edici olarak yorumlamaya daha yatkın olduklarını göstermiştir (Buhr ve Dugas, 2002; Dugas ve ark., 2005). Aynı zamanda, gelecekte olabilecek bilinmeyen şeylerden korkma ile ilişkilidir (Carleton, 2016).

1.2. Yardımseverlik

Yardım, kişinin elindeki imkanlarını ve gücünü diğer insanların iyiliği için kullanmasıdır (Yurtbaşı, 2012). Ayrıca zor durumda ve ihtiyaç sahibi olan insanlara yardım etmek, toplumdaki dayanışma sonucu ortaya çıkan bir durum başkaları için gösterilen gayrettir. (Aktepe, 2010; Güzel, 2013).

Yardımlaşma, birinin ihtiyacının başkası tarafından tedarik edildiği kimseler ya da gruplar arasındaki yardımlaşmayı ifade etmektedir (Köylü, 2016). İnsanlar arasındaki ilişkileri güçlendiren, eksiklikleri gideren, boşlukları dolduran ve birlikteliği kuvvetlendiren bir değer olan yardımlaşma; bireyler arasındaki sevgi, saygı ve hoşgörüyü de pekiştirerek huzurlu bir toplum oluşmasına ve devam etmesine olanak sağlamaktadır (Aktepe, 2010). Yardımlaşmayı sevme işi olarak da ifade edilen yardımseverlik ise herhangi bir şey gözetmeksizin başkası için bir şey yapmak; sahip olduğu güç ve imkânları başkalarının ihtiyacını gidermek için kullanmak; bir kimsenin sıkıntısını giderilmesini sağlamak, o kişiye karşılaştığı güçlüklerde destek olmak, yükünü, yükümlülüklerini paylaşmak; güç duruma düşenin güçlüğüne istekle, içten, içinde hiçbir sıkıntı hissetmeden gidermek" şeklinde ifade edilmiştir (Karatekin, Ekşi, Işılak, Otrar, Koç-Yıldırım ve Durmuş, 2012).

Yardımseverlik iyi değerlerin ve maddi imkânların paylaştıkça çoğalacağına inanan erdemli insanların ortaya koyabileceği bir davranış biçimidir. İhtiyacı olana, hiçbir çıkar gözetmeksizin gönüllü olarak maddi ya da manevi yardımda bulunma durumudur (Ekşi ve diğerleri, 2003).

Yardımsızlık, başka insanlara gönüllülük esasına dayanarak yardımda bulunma ve işle ilgili sorunların oluşmasına engel olmaya yönelik davranışlardır şeklinde tanımlandığı gibi, insanın kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanmak şeklinde de tanımlanmaktadır (Podsakoff ve arkadaşları, 2000; Akt. Buluç, 2008). Bu ifade şeklinden anlaşıldığı üzere yardım etmek; muhtaç insanlara yardımcı olmak ya da ihtiyaç sahiplerine yardım için kurulmuş çeşitli sosyal örgütlere bağışta bulunmak, oralarda karşılık beklemeden çalışmak, kısacası oralara yardım etmeyi istemek duygusunun bir göstergesidir (Kolukısa, Oruç, Akbaba ve Dünder, 2005). Erhun (2010) da insanların zekâ, kuvvet, şekil yönünden farklı oldukları gibi mevki, makam, sosyal statü yönünden de birbirinden farklı olduğunu, eğer bütün insanlar aynı olsaydı sosyal yaşamın olmayacağını ve kimsenin de kimseye ihtiyacı olmayacağından yardımlaşma diye bir şeyin de olmayacağını vurgulamıştır.

Tanımlardan da görüldüğü gibi yardımsızlık kavramı birçok terimle aynı anlamda veya farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Aslında yardımsızlığın merhamet, sosyal sorumluluk, cömertlik, fedakârlık, gönüllülük, paylaşma ve işbirliği boyutları olduğu gibi empati, diğerkamlık, hayırsızlık ve iyilikseverlik kavramlarıyla da ilişkili olduğu ifade edilebilir. Yardımsızlık gibi daha pek çok değerın eğitim sistemimiz içerisinde okullarımızda öğretilmesi artık zorunluluk halini almıştır (Aktepe, 2010).

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma belirsizliğe tahammülsüzlük ve aile uyumu arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmasından dolayı ilişkisel tarama modelinde betimsel bir araştırmadır.

2.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim öğretim yılında Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi ve Aydın Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 276 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği” ve “Yardımsızlık Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekler, pandemi sürecinde uzaktan eğitime katılım gösteren üniversite öğrencilerine çevrim-içi anket yöntemi ile uygulanmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından öğrenciler hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmaya inceleme konusu olan cinsiyet, salgının yaşamı etkileme ölçüsü, salgın sürecinde dışarı çıkma amacınız, genel sağlık durumunuz gibi değişkenlerle ilgili sorular tasarlanmıştır.

2.3.2. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği

Carleton, Norton ve Asmundson (2007) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışması Sarıçam ve ark. (2014) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek, öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerini ölçek maçıyla geliştirilmiştir. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12) 2 alt boyut ve 12 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları “İleriye Yönelik Kaygı” ve “Engelleme Kaygı”dır. Beşli likert tipinde olan ölçek “1” Bana hiç uygun değil – “5” Bana tamamen uygun şeklinde derecelendirilmiştir. Öleekten alınabilecek toplam puan 12 ile 60 arasında değişmektedir. Yükselen puanlar belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinin yükseldiğini göstermektedir (Sarıçam, Erguvan, Akın ve Akça, 2014). BTÖ-12’nin Cronbach alfa iç tutarlık güvenilirlik katsayısı ölçeğin bütünü için .88 olarak bulunmuştur. Bu çalışma için Cronbach Alpha iç tutarlık güvenilirlik katsayısı .80 olarak hesaplanmıştır.

2.3.3. Yardımseverlik Ölçeği

Yardımseverlik Ölçeği bireylerin yardımseverlik algılarını ölçmek amacıyla Demirci (2017) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek tek boyut ve 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte 2. madde ters kodlanmaktadır Ölçeğin puanlanması 5'li (1= Bana hiç uygun değil, 5= Bana tamamen uygun) bir derecelendirme sistemine göre yapılmaktadır. Ölçek sonucunda toplam puan aralığı 7 ile 35 arasında değişiklik göstermektedir. Ölçekte alınan puanlar yükseldikçe yardımseverlik düzeyi yükselmektedir. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .76 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma için de tutarlılık katsayısı .81 olarak hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmada üniversite öğrencilerinin yardımseverlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri cinsiyete göre t-testi analizi incelenmiş, sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin yardımseverlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin cinsiyete göre t-testi analiz sonuçları

	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	Kadın	141	38,84	7,943	-3,127	,002*
	Erkek	135	41,81	7,794		
İleriye Yönelik Kaygı	Kadın	141	23,05	4,009	-3,380	,001*
	Erkek	135	24,66	3,896		
Engelleyici Kaygı	Kadın	141	15,79	4,875	-2,254	,025*
	Erkek	135	17,15	5,106		
Yardımseverlik Ölçeği	Kadın	141	30,32	3,750	-,031	,975
	Erkek	135	30,33	3,896		

* p<0,05

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin cinsiyete göre puan ortalamaları arasında (t= -3,127; p=,002) p<.05 anlamlılık düzeyinde erkek öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. BTÖ'nün ileriye yönelik kaygı alt boyutunun cinsiyete göre puan ortalamaları arasında (t= -3,380; p=,001) p<.05 anlamlılık düzeyinde erkek öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. BTÖ'nün engelleyici kaygı alt boyutunun cinsiyete göre puan ortalamaları arasında (t= -2,254; p=,025) p<.05 anlamlılık düzeyinde erkek öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yardımseverlik düzeylerinin cinsiyete göre puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin yardımseverlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri salgının yaşamı etkileme ölçüsü ANOVA analizi ile incelenmiş analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin yardımseverlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin salgının yaşamı etkileme ölçüsüne göre ANOVA analizi sonuçları

	Salgın yaşamınızı ne ölçüde etkiledi	N	X	Ss	F	p
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	Hiç	9	37,67	9,874	5,313	,000*
	Biraz	10	38,00	8,083		
	Kısmen	35	35,97	6,737		
	Çok	81	39,57	7,561		
	Oldukça çok	141	42,11	7,935		
İleriye Yönelik Kaygı	Hiç	9	22,00	5,339	7,091	,000*
	Biraz	10	24,40	3,950		
	Kısmen	35	21,43	3,592		
	Çok	81	23,20	3,822		
	Oldukça çok	141	24,88	3,841		
Engelleyici Kaygı	Hiç	9	15,67	6,671	3,071	,017*
	Biraz	10	13,60	5,582		
	Kısmen	35	14,54	4,238		

	Çok	81	16,37	4,938		
	Oldukça çok	141	17,23	4,962		
	Hiç	9	25,44	6,521		
	Biraz	10	30,00	6,018		
Yardımseverlik Ölçeği	Kısmen	35	29,86	4,138	4,656	,001*
	Çok	81	30,26	3,409		
	Oldukça çok	141	30,82	3,346		

* p<0,05

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin salgının yaşamı etkileme ölçüsüne göre puan ortalamaları arasında (F= 5,313; p=,000) p<.05 anlamlılık düzeyinde oldukça çok etkilendiğini ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. BTÖ'nün ileriye yönelik kaygı alt boyutunun salgının yaşamı etkileme ölçüsüne göre puan ortalamaları arasında (F= 7,091; p=,000) p<.05 anlamlılık düzeyinde oldukça çok etkilendiğini ifade eden öğrenciler lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. BTÖ'nün engelleyici kaygı alt boyutunun salgının yaşamı etkileme ölçüsüne göre puan ortalamaları arasında (F= 3,071; p=,017) p<.05 anlamlılık düzeyinde oldukça çok etkilendiğini ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yardımseverlik düzeylerinin salgının yaşamı etkileme ölçüsüne göre puan ortalamaları arasında (F= 4,656; p=,001) p<.05 anlamlılık düzeyinde oldukça çok etkilendiğini ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin yardımseverlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri genel sağlık durumuna göre t-testi analizi ile incelenmiş analiz sonuçları Tablo 3' te verilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin yardımseverlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin genel sağlık durumuna göre t-testi analizi sonuçları

	Genel Sağlık Durumunuz	N	X	Ss	F	p
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	Kötü	16	39,44	9,055	3,303	,021*
	Orta	26	44,46	7,495		
	İyi	123	39,22	8,002		
	Çok iyi	111	40,63	7,695		
İleriye Yönelik Kaygı	Kötü	16	23,13	4,080	3,420	,018*
	Orta	26	25,38	3,774		
	İyi	123	23,13	4,079		
	Çok iyi	111	24,36	3,891		
Engelleyici Kaygı	Kötü	16	16,31	5,510	2,678	,047*
	Orta	26	19,08	4,612		
	İyi	123	16,09	4,989		
	Çok iyi	111	16,27	4,976		
Yardımseverlik Ölçeği	Kötü	16	29,75	3,907	7,419	,000*
	Orta	26	29,15	3,270		
	İyi	123	29,50	4,356		
	Çok iyi	111	31,59	2,842		

* p<0,05

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin genel sağlık durumuna göre puan ortalamaları arasında (F=3,303; p=,021) p<.05 anlamlılık düzeyinde genel sağlık durumunun orta düzeyde olduğunu ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. BTÖ'nün ileriye yönelik kaygı alt boyutu düzeylerinin genel sağlık durumuna göre puan ortalamaları arasında (F= 3,420; p=,018) p<.05 anlamlılık düzeyinde genel sağlık durumunun orta düzeyde olduğunu ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. BTÖ'nün engelleyici kaygı alt boyutunun genel sağlık durumuna göre puan ortalamaları arasında (F=2,678; p=,047) p<.05 anlamlılık düzeyinde genel sağlık durumunun orta düzeyde olduğunu ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yardımseverlik düzeyleri genel sağlık durumuna göre puan ortalamaları arasında (F= 7,419; p=,000) p<.05 anlamlılık düzeyinde

genel sağlık durumunun çok iyi olduğunu ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin yardımseverlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin salgın sürecinde dışarı çıkma amaçlarına göre değişip değişmediği ANOVA analizi ile incelenmiş analiz sonuçları Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4: Öğrencilerinin yardımseverlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin salgın sürecinde dışarı çıkma amacına göre ANOVA analizi sonuçları

	Salgın sürecinde dışarı çıkma amacınız	N	X	Ss	F	p
Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	Temel ihtiyaçları karşılamak için	215	39,88	8,058	6,019	,003*
	Ekonomik neden dolayısıyla (görev gereği)	33	44,58	5,922		
	Spor ya da fiziksel aktivite ihtiyacı için	28	38,39	8,207		
İleriye Yönelik Kaygı	Temel ihtiyaçları karşılamak için	215	23,64	4,035	3,371	,036*
	Ekonomik neden dolayısıyla	33	25,52	2,852		
	Spor ya da fiziksel aktivite ihtiyacı için	28	23,36	4,763		
Engelleyici Kaygı	Temel ihtiyaçları karşılamak için	215	16,24	5,050	5,951	,003*
	Ekonomik neden dolayısıyla	33	19,06	4,160		
	Spor ya da fiziksel aktivite ihtiyacı için	28	15,04	4,887		
Yardımseverlik Ölçeği	Temel ihtiyaçları karşılamak için	215	30,26	3,906	,550	,577
	Ekonomik neden dolayısıyla	33	30,97	3,197		
	Spor ya da fiziksel aktivite ihtiyacı için	28	30,11	3,823		

* p<0,05

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin salgın sürecinde dışarı çıkma amacına göre puan ortalamaları arasında (F= 6,019 p=,003) p<.05 anlamlılık düzeyinde ekonomik neden dolayısıyla (görev gereği) çıktıklarını ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. BTÖ’nün ileriye yönelik kaygı alt boyutunun salgın sürecinde dışarı çıkma amacına göre puan ortalamaları arasında (F= 3,371 p=,036) p<.05 anlamlılık düzeyinde ekonomik neden dolayısıyla (görev gereği) çıktıklarını ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. BTÖ’nün engelleyici kaygı alt boyutunun salgın sürecinde dışarı çıkma amacına göre puan ortalamaları arasında (F= 5,951 p=,003) p<.05 anlamlılık düzeyinde ekonomik neden dolayısıyla (görev gereği) çıktıklarını ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yardımseverlik düzeylerinin salgın sürecinde dışarı çıkma amacına göre puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin yardımseverlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerine ilişkin korelasyon analizi ile incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 5’da verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerinin yardımseverlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arasında Basit Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4
1. Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği	r	1	,852**	,908**
	p		,000	,000
2. İleriye Yönelik Kaygı	r	1	,554**	,171**
	p		,000	,004

3. Engelleyici Kaygı	r	1	,049
	p		,413
4. Yardımseverlik Ölçeği	r		1
	p		

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği puan ortalaması ile yardımseverlik ölçeği puan ortalaması arasında ilişki olmadığı görülmüştür. Ancak belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeğinin ileriye yönelik kaygı alt boyutu ile yardımseverlik arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir.

4. TARTIŞMA SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma 2020-2021 eğitim öğretim yılında karantina sürecinde uzaktan eğitim gören 276 öğrencinin yardımseverlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri bazı değişkenler açısından incelenmesi ve aralarındaki ilişkinin ortaya konulması amacıyla yapılmıştır. Öğrencilerin karşılaştıkları bu salgın karşısında içinde buldukları karmaşıklığın psikolojik düzeylerini nasıl etkilediği ve yardımseverliğin önemi açısından gereklidir. Alan yazınında bu kavramlar ayrı ayrı çalışılmış konular olmasına karşın, belirsizliğe tahammülsüzlük ve yardımseverliğin her ikisini ortak olarak ele alıp inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği ile ileriye yönelik ve engelleyici kaygı alt boyutlarının cinsiyete göre puan ortalamaları arasında erkek öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Buna sebep olarak erkeklerin kadınlara oranla daha kaygılı daha sabırsız ve sorumluluklarının daha fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Sarı (2007), üniversite öğrencilerinin üzerinde yaptığı bir çalışmada sürekli kaygıyı yordayan değişkenler olarak belirsizliğe tahammülsüzlük, endişe ile ilgili inançlar ve kontrol odağı değişkenlerini incelemiş ve çalışmanın sonucunda kadınların erkeklere göre belirsizliği daha stres verici ve üzücü olarak değerlendirmektedir. Laugesen'in (2007) ergenler üzerinde endişe, belirsizliğe tahammülsüzlük ve endişe korkusu arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmanın sonucunda belirsizliğe tahammülsüzlüğün çalışma süresi ve sonundaki değerlendirmeler arasında kızlarda artış gözlenirken erkeklerde bu artışın olmadığı gözlenmiştir. Bu çalışmaların sonucu yapmış olduğumuz çalışmanın sonucuyla örtüşmemektedir. Öğrencilerin yardımseverlik düzeylerinin cinsiyete göre puan ortalamaları arasında ise anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Yardımsever olmanın cinsiyete göre değişiklik göstermediği söylenebilir. Aktepe (2010) İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde "Yardımseverlik" Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisini incelediği çalışmanın sonucunda yardımseverlik değeri tutum puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Çelik ve Avcı (2019) aile içi ilişkilerin yardımseverlik üzerine etkisini incelediği araştırmanın sonucunda yardımseverlik düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir ölçüde değişmediği görülmektedir. Bu araştırmaların sonucu yapmış olduğumuz çalışmanın sonucunu desteklemektedir. Demir (2017) Malatya il merkezi ve kırsalındaki basit rastlantısal yöntemle belirlediği örneklem grubunun dindarlık-yardımseverlik ilişkisini incelediği çalışmanın sonucunda cinsiyet ve yardım arasında erkeklerin lehine anlamlı fark olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmanın sonucu araştırmamızın sonucu ile örtüşmemektedir.

Öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği ile ileriye yönelik ve engelleyici kaygı alt boyutlarının salgının yaşamı etkileme ölçüsüne göre puan ortalamaları arasında oldukça çok etkilendiğini ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Salgından oldukça çok etkilendiğini ifade eden öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Salgın süreci uzadıkça insanların ileriye yönelik kaygılarının artması bu duruma sebep olduğu düşünülmektedir. Şahinler ve Ulukan (2020) sporcuların yeni tip koronavirüse (Covid-19) yakalanma kaygılarını inceledikleri çalışmanın sonucunda sporcuların korona virüsün hayatını etkileme durumuna göre puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeğinin ileriye yönelik kaygı ve engelleyici kaygı alt boyutları göz önüne bulundurulduğunda araştırmamızın sonucunu anlamlılık yönünden desteklemektedir. Öğrencilerin

yardımsızlık düzeylerinin salgının yaşamı etkileme ölçüsüne göre puan ortalamaları arasında ise oldukça çok etkilendiğini ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük ile ileriye yönelik ve engelleyici kaygı alt boyutlarının genel sağlık durumuna göre puan ortalamaları arasında genel sağlık durumunun orta düzeyde sporcuların yeni tip koronavirüse (Covid-19) yakalanma kaygılarını inceledikleri çalışmanın sonucunda sporcuların koronavirüs sürecinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz değişkenine göre puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın sonucu yapmış olduğumuz çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir. Karakulak (2017) üniversite son sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmanın sonucunda öğrencilerin rahatsızlık durumları ile belirsizliğe tahammülsüzlükleri arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna varmıştır. Karakulak'ın yapmış olduğu çalışmanın sonucu bu çalışmanın sonucu ile örtüşmemektedir. Öğrencilerin yardımsızlık düzeylerinin genel sağlık durumuna göre puan ortalamaları arasında genel sağlık durumunun çok iyi olduğunu ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Genel sağlık durumu iyi olduğunu ifade eden öğrencilerin yardımsızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Psikolojik, fizyolojik ve zihinsel yönden sağlıklı olan insanların daha yardımsever olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapılan literatür taramasından bu sonucu destekleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük ile ileriye yönelik ve engelleyici kaygı alt boyutlarının salgın sürecinde dışarı çıkma amacına göre puan ortalamaları arasında ekonomik neden dolayısıyla (görev gereği) çıktıklarını ifade eden öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Buna sebep olarak salgın sürecinde de olsa öğrencilerin çeşitli sebeplerden dolayı belirli görevlerde bulunması ve bu görevleri yerine getirme zorunluluğu olduğu söylenebilir. Salgın sürecinden bu yana birçok çalışma olmasına karşın bu sonucu destekler nitelikte bir çalışmaya rastlanmamıştır. Öğrencilerin yardımsızlık düzeylerinin salgın sürecinde dışarı çıkma amacına göre puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. İnsanların yardım etmek için herhangi bir sebebe ihtiyaç duymaması bunun yanı sıra yardım ettiklerinde daha mutlu oldukları da çalışmalarla mevcuttur. Yapılan literatür taramasında bu sonucu destekleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Öğrencilerin belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği puan ortalaması ile yardımsızlık ölçeği puan ortalaması arasında ilişki olmadığı görülmüştür. Belirsizliğin yardımsızlığı etkilemediği, insanlar yaptıkları yardımın sonunu bilmeseler de yardım etmekten kaçınmayacakları sonucunu çıkarabiliriz. Ancak belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeğinin ileriye yönelik kaygı alt boyutu ile yardımsızlık arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Daha sonra yapılacak olan çalışmalarda daha geniş örnekleme yer verilebilir, özellikle diğer bölümlerle kıyaslama yapılarak aralarındaki fark tespit edilebilir. Bu sayede spor yapmanın belirsizlik üzerindeki olumlu etkileri gözlemlenebilir.

KAYNAKÇA

Aktepe, V. (2010). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde “yardımsızlık” değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Barua, S. (2020). Understanding Coronanomics: The economic implications of the coronavirus (COVID-19) pandemic. Manuscript.

Bobdey S. & Ray S. (2020). “Going viral-Covid-19 Impact Assessment: A Perspective Beyond Clinical Practice”. Journal of Marine Medical Society, 22, 9-12.

Bozkurt, T. (2019). Üniversite öğrencilerinin otantiklik, sosyal bağlılık ve belirsizliğe tahammülsüzlük özelliklerinin sakin benlik düzeylerini yordayıcılığı. Yüksek Lisans Tezi Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eskişehir

- Buhr K., Dugas M. J. (2002). The intolerance of uncertainty scale: psychometric properties of the english version, *Behav Res Ther*, 40, 931-945.
- Buluç, B. (2008). Ortaöğretim okullarında örgütsel sağlık ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Güz 2008, 6(4), 571-602.
- Carleton, R. N. (2016). Fear of The Unknown: One Fear to Rule Them All?. *Journal of Anxiety Disorders*. 41: 5-21.
- Carleton, R. N., Norton, M. A. ve Asmundson, G. J. (2007). Fearing the unknown: A short version of the Intolerance of Uncertainty Scale. *Journal of Anxiety Disorders*, 21 (1), 105-117.
- Carleton, R. N., Sharpe, D. ve Asmundson, G. J. (2007). Anxiety Sensitivity and Intolerance of Uncertainty: Requisites of the Fundamental Fears?. *Behaviour Research and Therapy*. 45(10): 2307-2316.
- Çardak, M. (2012). *Affedicilik yönelimli psiko-eğitim programının affetme eğilimi, belirsizliğe tahammülsüzlük, psikolojik iyi oluş, sürekli kaygı ve öfke üzerindeki etkisinin incelenmesi*, Doktora Tezi, Sakarya üniversitesi, Eğitim Bilimleri enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, Sakarya.
- Çelik, B. & Avcı, F. (2019). Aile İçi İlişkilerin Yardımseverlik Üzerine Etkisi. Araştırma Yöntemleri I. <https://www.researchgate.net/publication/332947538>
- Demir, M. (2017). Dindarlık–Yardımseverlik İlişkisi: Malatya Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Demirci, İ. (2017). Huzurlu ve mutlu yaşamın değerler ve karakter güçleri bağlamında karma bir araştırmayla incelenmesi (Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Dugas, M. J., Buhr, K. ve Ladouceur, R. (2004). The role of intolerance of uncertainty in etiology and maintenance.
- Dugas, M.J., Hedayati, M., Karavidas, A., Buhr, K., Francis, K. ve Phillips, N. A. (2005). Intolerance of uncertainty and information processing: Evidence of biased recall and interpretations. *Cognitive Therapy and Research*, 29, 57-70.
- Dyer, O. (2020). Trump claims public health warnings on covid-19 are a conspiracy against him. *bmj*, 368, m941.
- Eksi, H., Işlak, H., Otrar, M., Koç Yıldırım, P. (2003). Helik Karakter Okulu Aile Kitabı 2, Yardımseverlik. (Ed. N.Gökcegöz Karatekin). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Erhun, H. (2010). 7-12 Yaş Çocuklarda Paylaşma ve Yardımlaşma Değerinin Hadisler ışığında Öğretimi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Geçgin F.M., Sahranç Ü. (2017). Belirsizliğe tahammülsüzlük ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki, *Sakarya University Journal of Education*, 7(4), 739-755.
- Güzel, D. (2013). 3.sınıf hayat bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı, Çanakkale.
- Ho, C. S., Chee, C. Y., & Ho, R. C. (2020). Mental health strategies to combat the psychological impact of COVID-19 beyond paranoia and panic. *Ann Acad Med Singapore*, 49(1), 1-3.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations*. Thousand Oaks, Sage.
- Jeong-Sook, L. (2019). Effect Of Resilience On İntolerance Of Uncertainty İn Nursing University Students, *Nursing forum*, 2019, 1-7.

Karakulak, L.Ş. (2017). Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Geleceğe Karşı Belirsizlik Ve Kaygı Düzeylerinin Yaşam Doyumları Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.

Karatekin, N., Ekşi, H., Işılak, H., Otrar, M., Koç-Yıldırım, P., & Durmuş, A. (2012). Perese değerler eğitimi öğretmen kitabı, yardımseverlik. Ankara: Nobel.

Kolukısa, E. A. , Oruç, Ş. , Akbaba, B. ve Dünder, H. (2005). Sosyal bilgiler 4 öğretmen kılavuz kitabı. K. Kuş (Ed). Ankara: A Yayınları.

Köylü, M. (2016). Teoriden pratiğe değerler eğitimi. Ankara: Nobel.

Küçükkömürler, S. (2017). Belirsizliğin psikolojik etkileri. Nesne (Psikoloji Dergisi), 5(10), 329-344. <https://doi.org/10.7816/nesne-05-10-07>

Ladouceur, R., Gosselin, P. ve Dugas, M. J. (2000). Experimental Manipulation of Intolerance of Uncertainty: A Study of A Theoretical Model of Worry. *Behaviour Research and Therapy*. 38(9): 933-941.

Laugesen, N. (2007). *The Relationship between Adolescent Worry, Intolerance of Uncertainty, and Fear of Anxiety*. Unpublished doctoral dissertation. Concordia University.

Manderson, L., & Levine, S. (2020). COVID-19, Risk, Fear, and Fall-out. <https://doi.org/10.1080/01459740.2020.1746301>

Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Paine, J. B ve Bachrach, D. G. (2000). Organizational citizenship behaviors: A critical review of the theoretical and empirical literature and suggestions for future research. *Journal of Management*, 26(3), 513-563.

Sarı, S. (2007). Sürekli kaygının yordayıcıları olarak belirsizliğe tahammülsüzlük, endişe ile ilgili inançlar ve kontrol odağının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sarıçam, H., Erguvan, F.M., Akın, A. Ve Akça, M.Ş. (2014). Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12) Türkçe Formu: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. [The Turkish Short Version Of The Intolerance Of Uncertainty (IUS-12) Scale: The Study Of Validity And Reliability]. *Route Educational and Social Science Journal*, 1(3), 148-157.

Şahinler, Y. ve Ulukan, M. (2020). Spor Bilimleri Alanında Akademik Çalışmalar, Cilt 2, Bölüm 38 (Editör: Doç. Dr. Özgür Karataş), Aktif Spor Yapan Ve Yapmayan Sporcuların Yeni Tip Koronavirüse (Covid-19) Yakalanma Kaygısının İncelenmesi,

Yang Z. (2013). Psychometric properties of the intolerance of uncertainty scale (IUS) in a chinese-speaking population, Department of Psychology, *Beijing Forestry University* Beijing, China.

Yurtbaşı, M. (2012). Sınıflandırılmış Atasözleri Sözlüğü, İstanbul, Excellence Publishing Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard <https://who.sprinkl.com/>

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2020). Bakan Selçuk, Koronavirüs'e Karşı Eğitim Alanında Alınan Tedbirleri Açıkladı. <http://www.meb.gov.tr> (E.T: 19.04.2020).

T.C. Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı genel Müdürlüğü (2020). COVID-19 (2019-n CoV Hastalığı) Rehberi (Bilim Kurulu Çalışması)

Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr> (2019)

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Covid-19 Rehberi (2020).
<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/.pdf>

Yükseköğretim Kurulu (2020). Koronavirüs (Covid-19) Bilgilendirme Notu: 1.
<https://www.yok.gov.tr>